

- *Eupteryx wallengreni* Stål. — Faun. nov. sp.
 Gelijkt op een verkleind ex. van de inlandsche *E. vittata* Z.
 Arnhem (Mariëndaal), Juli, 3 ex.
 Ook in ons land te verwachten.

- **Eupteryx stellatulae* Burm. — Faun. nov. sp.
 De nympe vond ik half Aug. te Nijmegen aan de onderzijde van een kerseblad. Ze was plat en weinig beweeglijk, evenals de Nympe van de verwante *E. concinna* Germ. van Eschdoorn. Daar ik niet over mijn benodigdheden beschikte, kan ik slechts deze oppervlakkige beschrijving geven: Lichtgroen met een donkere vlek op den thorax en één aan de achterlijfsbasis. De imago verscheen één dag daarna.

Bekend uit Galicië, Oostenrijk, Duitschland.

- **Typhlocyba cruenta* H. S. — Faun. nov. sp.
 Arnhem (Sonsbeek), Juli, een ex.

C. J. H. BIERMAN JR.

Uit het Termieten-leven.

In het jaar 1781 bereisde Henry Smeathman een gedeelte van Zuid-Afrika. Hoewel deze tocht eigenlijk ondernomen werd met de bedoeling vergelijkende taalstudiën te doen, stelde hij ook belang in de hem omgevende natuur, en schreef hij o. a. eene »Geschiedenis der Termieten« in Deel 71 der Philosophical Transactions. Deze verhandeling werd ook in het duitsch vertaald door Meijer (Göttingen 1788).

Vele bijzonderheden, welke Smeathman hierin mededeelde, werden later in twijfel getrokken. Ook in Deel IX van Brehm's Thierleben, p. 563 geeft Taschenberg aan, dat de onderzoekin-

gen van Smeathman en Savage over *Termes bellicosus* Smeathm., syn. *T. fatalis* L. »von hervorragendem Werthe sind«; hij voegt er echter aan toe: »was Smeathman weiter von der inneren Einrichtung und über die verschiedenen Stoffe berichtet, welche er im Neste gefunden hat, übergehen wir mit Still-schweigen, da es mancherlei Irrtümer enthalten dürfte.«

Op de 79^e vergadering der »deutsche Naturforscher und Ärzte« welke omstreeks het midden van September 1907 te Dresden gehouden werd, sprak Prof. Dr. Escherich over zijne waarnemingen in Erythraea; hieruit blijkt, dat de dikwijls betwijfelde mededeelingen van Smeathman toch juist zijn. »Entomologisches Wochenblatt« (Insektenbörse) N°. 39 van 26 Sept. 1907, bevat in het artikel »Rundschau« een referaat van Cam. Schaufusz over Escherich's berichten, waaraan ik het volgende ontleen.

Het mannetje en het wijfje van *Termes natalensis* bevinden zich in het »koninklijke verblijf«, dat echter zeer weinig ruimte aanbiedt. De koningin zit in die lage enge gevangenis zoozeer ingesloten, dat zij zich nauwelijks bewegen kan. Naast haar staat op hooge steltpooten de koning zoo dicht tegen haar aangeperst, dat aan het weeke koninginnenlijf dikwijls indrukken van zijn lichaam te bespeuren zijn. Rondom hen hangen vele arbeiders, die het wijfje voortdurend belikken, terwijl andere haar voedsel toedienen. Zij maakt aanhoudend peristaltische bewegingen en legt per seconde een ei, dat de arbeiders opvangen, ja zelfs nittrekken, om het dadelijk uit de konings-cel te slepen. Laag geschat, worden op deze wijze dagelijks ongeveer 25000 eieren te voorschijn gebracht! Nu en dan wordt uit het achterlijf der koningin een druppel afgezonderd; terstond storten de arbeiders er zich op om dien af te likken. Met evenveel zorg als het wijfje wordt ook de man behandeld; zijne rol bestaat zonder twijfel daarin, het wijfje in tusschenpoozen te bevruchten, en wanneer men den levens-

duur der koningin op 10 jaren stelt, zal men den koning toch minstens eenige jaren toewijzen moeten. Om deze familie-groep, of liever eierenfabriek, zitten kleine soldaten, welke met sidderbewegingen van den kop, zonder ophouden, als opzichters de arbeiders tot hun werk aanzetten, en op afstanden van 1—2 cm. bevinden zich forskere, grootkoppige soldaten, welke, met hunne sterke mandibelen naar buiten gericht, dreigend de wacht houden. Bij *Termes natalensis* zijn deze kaken zoo krachtig, dat zij zeer goed in staat zijn den mensch bloedige beten toe te brengen. Uit bovenstaande beschrijvingen blijkt, dat deze termieten met hunne georganiseerde verdeling van den arbeid, geen algemeenen dienstplicht ingevoerd hebben.

Merkwaardig is het ook, dat men bij nesten van deze soort hier en daar een boom vindt, waarvan de bast met klei overtrokken is, als onze gekalkte vruchtboomen. Deze bedekking is door de lichtschuwe termieten gemaakt om daaronder in het donker den boom steeds te kunnen beklimmen en er hout te halen, dat zij voor hunne schimmel-kwekerijen noodig hebben, waaruit zij de z.g. »Pilzkuchen« bereiden. (Zie Ent. Wochbl. 1906. p. 216).

Bij het slaan tegen eene oude termietenwoning weerklonk een gegons, dat 10 meter ver te hooren was, het werd veroorzaakt door de sidderbewegingen, welke de soldaten met hunne koppen maakten.

Dat de berichten der onderzoekingsreizigers niet in alle punten overeenkomen, verklaart Escherich daardoor, dat er verscheidene soorten van termieten zijn (ongeveer 90), welke niet alleen morphologisch verschillen, maar ook in levenswijze en gewoonten afwijkingen vertoonen.

A. J. VAN ROSSUM.